

Katarzyna Wardin

Al-Kaida : internacjonalizacja terroryzmu samobójczego

Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2, 177-189

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Al-Kaida

Internacjonalizacja terroryzmu samobójczego

W artykule przedstawiono Al-Kaidę – międzynarodową organizację terrorystyczną, która rozpropagowała ideę terroryzmu samobójczego na całym świecie. Autorka przedstawia oprócz Al-Kaidy inne organizacje terrorystyczne, które współpracując z nią przejęły sposoby organizowania akcji terrorystycznych. W treści artykułu przedstawiono ideologię samopoświęcenia, którą kieruje się Al-Kaida, jak również postać Bin Ladena, która ma kluczowe znaczenie dla całej organizacji. Ponadto przedstawiono proces pozyskiwania nowych bojowników oraz sposoby szkolenia i przygotowania wybranych członków do przeprowadzenia samobójczego ataku terrorystycznego. W podsumowaniu autorka podkreśla, że dokładne poznanie organizacji i sposobów jej działania jest elementem kluczowym w procesie zwalczania światowego terroryzmu.

Wstęp

Nie postrzegamy siebie jako terrorystów, ponieważ nie wierzymy w terroryzm. Widzimy siebie jako mudżahedinów, którzy prowadzą świętą wojnę w imię ludu¹. W taki właśnie sposób wyraził się jeden z przywódców libańskiego Hesbollahu – szejk Muhammad Husajn Fedllach – w swojej wypowiedzi na temat „bojowników” świętej wojny.

Terroryzm w XXI wieku zagościł niemalże na stałe na łamach naszych gazet oraz w wiadomościach przekazywanych codziennie z różnych części świata a Irak, Afganistan czy Izrael to tylko niektóre miejsca, gdzie zamachy terrorystyczne są codziennością, a świętem są dni w których nie doszło do żadnego ataku. Chlebem powszednim stały się również samobójcze ataki terrorystyczne przeprowadzane przez różne organizacje i w różnych częściach świata. Właśnie takimi sposobami prowadzą wojnę fundamentaliści islamscy, którzy uważają dżihad – świętą wojnę z niewiernymi, za powrót do swoich korzeni, a śmierć w zamachu samobójczym stawiana jest na równi ze śmiercią żołnierza w bitwie.

Koncepcja poświęcenia życia w imię Allacha (istishhad) stała się główną ideą takiej organizacji jak Al-Kaida, a następnie została rozpropagowana pomiędzy jej działaczami, jak również innymi organizacjami powiązаныmi z nią, co można by porównać do swojego rodzaju powielającego się wirusa. Po ponad 10 latach, od kiedy Hezbollach wprowadził jako pierwszy samobójcze ataki, do terroryzmu w 1998 roku, Al-Kaida dołączyła do organizacji stosujących tę właśnie metodę. Stała się ona dominującą organizacją w tej dziedzinie

¹ A. Jamieson, *Terroryzm*, Wayland Publisher, Hove, E. Sussex 1991, [w:] B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001, s. 29.

i jednocześnie odpowiedzialną za umiędzynarodowienie się ataków samobójczych. Pod przywództwem Osamy bin Ladena i jego współpracowników terroryzm samobójczy został przetransformowany z użytecznego i efektywnego narzędzia politycznego w lokalnych konfliktach do szeroko rozpowszechnionego, niszczycielskiego i międzynarodowego fenomenu². Chociaż to nie jedyny sposób działania Al-Kaidy i współpracujących z nią organizacji, to jednak jest on postrzegany przez jej przywódców za najefektywniejszy sposób osiągnięcia celów politycznych i stał się ulubioną metodą działania, która przyniosła nieznaną do tej pory poziom ofiar i zniszczeń.

Chociaż fakt narażenia czy poświęcenia życia terrorystów nie jest niczym nowym w historii ludzkości, to jednak terroryzm samobójczy jest czymś zupełnie innym. W większości przypadków wiąże się to z ładunkami wybuchowymi umieszczonymi na samobójcy czy w pojeździe prowadzonym przez niego lub więcej osób i detonacją tego ładunku możliwie jak najbliżej celu. Znane są przypadki działania w parach lub grupach, ale najczęściej są one przeprowadzane przez pojedyncze osoby. Według książki *Al-Qaeda and the internationalization of Suicide Terrorism* Yoram Schweitzer, Sari Goldstein Ferber Memorandum 78 JCSS 2005 (Jaffee Center for Strategic Studies) Tel Aviv University, samobójczy atak terrorystyczny zdefiniowano jako *gwałtowny, politycznie umotywowany akt, świadomie przeprowadzony w określonym celu przez osobnika lub osobników, który zabija siebie w czasie operacji razem z wybranym celem. Gwarantowana i wcześniej zaplanowana śmierć zamachowca jest koniecznym warunkiem powodzenia operacji*³. Chcąc lepiej poznać motywy takich działań i zrozumieć popularność idei terroryzmu samobójczego, należy spróbować odpowiedzieć na kilka istotnych pytań, takich jak: Co to jest Al-Kaida i jak jest zorganizowana? Jakie są jej założenia, cele oraz możliwości operacyjne? W jaki sposób osobowość Osamy bin Ladena wpływa na kształt i działalność tej organizacji?

Al-Kaida i jej ideologia samopoświęcenia

Al-Kaida (po arabsku dosłownie *baza*) została stworzona w 1988 r. pod koniec wojny z Afganistanem przez Osamę bin Ladena. Powstała z organizacji zwanej Maktab al-Khidamat, której celem było zorganizowanie tysięcy bojowników przybyłych ze świata islamu do Afganistanu w latach od 1979 do 1989, w celu walki u boku mudżahedinów przeciwko armii radzieckiej. Organizacja ta przed i po wojnie służyła za podstawowe źródło młodych islamistów z całego świata. Z tego źródła powstała Al-Kaida. Celem nowej organizacji było skupianie ludzi z doświadczeniem wojennym nabytym w Afganistanie i organizowanie ich w celu wspierania idei zbrojnego islamu poza Afganistanem pod przywództwem Bin Ladena.

Podstawowym celem Al-Kaidy jest stworzenie reżimu rządzącego światem w myśl religijnego prawa islamu⁴, najpierw w krajach arabskich (Arabia Saudyjska, Egipt, Pakistan,

² Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and the internationalization of suicide terrorism*, Jaffee Center for Strategic Studies, Tel Aviv University 2005, s.11.

³ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, *op. cit.*, s. 13.

⁴ W islamie państwo i religia stanowią jedność z „pochodzącym od Boga” prawem – szariatem, islam jest jednocześnie religią cywilizacją i systemem kultury. B. Hołys, *Terroryści-samobójcy*, http://www.viamedica.pl/gazety/gazetaO/darmowy_pdf.phtml?indeks=1&indeks_art=13 12.05.07

Indonezja). Celem jest również utworzenie islamskich autonomii w krajach z większością muzułmańską w Azji Południowej, np. Filipiny, Tajlandia⁵. Ponadto Al-Kaida wykorzystuje odczucia alienacji muzułmanów w krajach na całym świecie oraz częsty brak powodzenia, nawołując do powrotu do korzeni islamu. Całość ma doprowadzić do powstania islamskiego kalifatu aby przywrócić islamowi jego nadrzędną pozycję, posiadaną w przeszłości.

Struktura organizacyjna opiera się na spuściznie wojny w Afganistanie zgodnie z islamskim modelem przywództwa, w połączeniu z organem doradczym zwanym shura. Decyzje przywódcy znajdujące swoje uzasadnienie w Koranie i tradycji islamskiej po konsultacji z przywódcami duchownymi wyznaczają ścieżkę Al-Kaidy. Bin Laden stał się niekwestionowanym przywódcą, któremu wszyscy członkowie zadeklarowali lojalność po Abdullahu Azamie, pierwszym przywódcy, a jednocześnie nauczycielu duchowym Bin Ladena, który zginął w tajemniczej eksplozji w 1989 r.

Pod koniec wycofywania się wojsk radzieckich z Afganistanu Al-Kaida działała jako niezależna organizacja, złożona głównie z weteranów wojny afgańskiej. Na początku lat 90. zasilili ją młodzi bojownicy z obozów treningowych zorganizowanych przez Bin Ladena w Sudanie, a później w Afganistanie, którzy chcieli służyć pod jego dowództwem. W latach 90. Al-Kaida zdobyła reputację organizacji terrorystycznej wspomagającej ataki organizowane przez inne organizacje. Ich nazwa stała się popularna na całym świecie po wzięciu udziału w atakach na amerykańskich turystów w Adenie w 1992 r. i amerykańskie siły wojskowe w Somalii w 1993 r., po ataku na bliźniacze wieże World Trade Center (WTC) w 1999 r. oraz próbie zamordowania egipskiego prezydenta Mubaraka w Etiopii. Od 1998 r. Al-Kaida działała indywidualnie, pełniąc rolę swoistego pioniera, jeśli chodzi o niemalże perfekcyjną organizację samobójczych ataków terrorystycznych⁶.

Pomimo reputacji Al-Kaidy, zdobywanej przez lata, dokonała ona samodzielnie tylko 7 ataków terrorystycznych, ale wszystkie były samobójcze. Bezpośrednio przed 11 września 2001 r. zorganizowała ona trzy ataki w 1998 r. – na ambasadę amerykańską w Kenii i Tanzanii i w 2000 r. atak samobójczy na USS *Cole* w Adenie oraz zastępstwo w ataku 9 września 2001 (na 2 dni przed atakami w USA) na prośbę Talibów przeciwko Ahmad Shah Massoud – liderowi Północnego Frontu, głównej organizacji opozycyjnej do reżimu Talibów w Afganistanie. Po atakach w USA terroryści z tej grupy zorganizowali jeszcze trzy kolejne ataki – dwa z indywidualnymi samobójcami i atak w Kenii w listopadzie 2002 r. Atak kenijski był tylko nadzorowany przez jednego z członków Al-Kaidy, posiadającego doświadczeniem w działaniach w tym rejonie⁷. Siatka terrorystyczna usiłowała zestrzelić samolot linii lotniczych Arkia za pomocą pocisku, a w tym samym czasie samochód-pułapka został zdetonowany przez dwóch samobójców w hotelu często odwiedzanym przez izraelskich turystów. Ten ostatni atak samobójczy spowodował rozprzestrzenienie się światowego dżihadu oraz organizację ataków z pośrednią lub bezpośrednią pomocą Al-Kaidy. Wszystkich jednak inspirowała jedna idea „świętej wojny” (istishhad), którą Al-Kaida propagowała na wiele sposobów.

⁵ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, op. cit., s.15.

⁶ W przeszłości nie były one tak częste i organizowane były tylko lokalnie, z wyjątkiem ataków Hezbollahu w Argentynie w latach 1992 i 1994 i Tamiłskich Tygrysów w 1991 r. B. Hołys, *Terroryści-samobójcy*, http://www.viamedica.pl/gazety/gazetaO/darmowy_pdf.phtml?indeks=1&indeks_art=13, 12.05.07.

⁷ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, op. cit., s.18.

W lutym 1998 roku Bin Laden ogłosił powstanie islamskiego parasola, z Al-Kaidą w centrum, zwanego Międzynarodowym Islamskim Frontem Dżihadu przeciwko Żydom i Chrześcijanom (*International Islamic Front for Jihad against the Jews and the Christians*). Miało to na celu połączenie wszystkich organizacji o podobnych założeniach ideologicznych i wcześniej już współpracujących. Deklarowane cele Frontu były identyczne z celami Al-Kaidy. W tym okresie wzrosła również współpraca Al-Kaidy z egipskimi organizacjami, zwłaszcza Egipskim Islamskim Dżihadem (*the Egyptian Islamic Jihad*) prowadzonym przez Dr. Zawahini, co zakończyło się połączeniem w czerwcu 2001 r. i powstaniem nowej organizacji pod nazwą Qaedat al-Jihad⁸.

Al-Kaida i inne organizacje z nią współpracujące

Choć sama Al-Kaida jest pod kontrolą Bin Ladena, to pozostałe organizacje, które współdziałają z nią, nie znajdują się pod tak dużym wpływem i są raczej luźno połączone jedynie nazwą, wyznając własne ideologie i taktykę w organizacji ataków terrorystycznych. Są to głównie organizacje, które stosują przeważnie taktykę ataków *ad hoc*. Są one dowodzone przez byłych żołnierzy młodszej generacji, którzy walczyli w Afganistanie po latach 90.

Główni przywódcy Al-Kaidy nie są przeważnie zaangażowani w akcje innych organizacji. Są one zwykle przygotowywane i dowodzone przez lokalnych przywódców miejscowych siatek. Przykładowo siatka biorąca udział w przygotowaniu ataków w 1993 r. na „Dwie Wieże”, siatka, która planowała tzw. „milenijne ataki” (na Amerykanów i Izraelczyków w Jordanii i w USA w 1999 r.), jak również siatka europejska z Milanu (planowane ataki w Niemczech w grudniu 2000 r.) i siatka z Bégalu, mająca w założeniu działać we Francji, ale ostatecznie rozpracowana i zlikwidowana w lipcu 2001 r.

Powiązania Al-Kaidy z wymienionymi organizacjami opierały się na wspólnej ideologii przywódców i dzieleniu się doświadczeniami nabytymi w trakcie wojny afgańskiej. Przywódcy lokalnych organizacji po powrocie z Afganistanu utrzymywali kontakt ze swoimi „nauczycielami” z Afganistanu, działając samodzielnie, zwykle lokalnie. Istotna zmiana charakteru współpracy Al-Kaidy i innych organizacji nastąpiła po ogłoszeniu wojny przeciwko terroryzmowi przez międzynarodową koalicję po atakach z 11 września 2001 r. Przed tą datą Al-Kaida składała się z 5 komponentów, które tworzyli:

- organizatorzy, planiści oraz wykonawcy pochodzący z obozów szkoleniowych, wysłani w różne miejsca świata dla wykonania zadania;
- rekruci terroryzmu samobójczego, gotowi poświęcić życie w imię Allacha;
- duchowni oraz agenci doktrynujący i głoszący ideę męczeństwa i samopoświęcenia;
- biznesmeni i filantropii, głównie z Arabii Saudyjskiej i innych państw Zatoki Perської sponsorujący działania organizacji;
- uśpione komórki w państwach zachodnich, pozostające w kontakcie z dowództwem w Afganistanie⁹.

⁸ *Ibidem*, s. 20.

⁹ *Ibidem*, s. 23.

Wojna wypowiedziana terroryzmowi głównie przez USA znacznie nadszarpaneła infrastrukturę Al-Kaidy w Afganistanie, powodując śmierć wielu bojowników i pomniejszych przywódców oraz wywołując międzynarodową „nagonkę” na pozostałych. To doprowadziło do zejścia organizacji do „podziemia” i jej rozproszenie. W związku z tym aktywność związana z globalnym dżihadem została częściowo przerwana na organizacje współpracujące z Al-Kaidą, które kontynuowały wykorzystanie ataków samobójczych jako głównego sposobu walki.

Postać Bin Ladena

Osama Bin Laden, wydalony z ojczyzny – Arabii Saudyjskiej – za krytykę panującego tam reżimu, przeniósł się do Sudanu, gdzie mianował się patronem organizacji islamskich przygotowujących się do ataków terrorystycznych. Ale w 1996 r., pięć lat później, został on zmuszony do opuszczenia Sudanu w związku z presją Ameryki i Egiptu na rząd sudański. Było to następstwem jego powiązań z atakami terrorystycznymi w Sudanie, a szczególnie z próbą morderstwa prezydenta Egiptu. Tym sposobem osiadł on w Afganistanie jako gość talibskiego reżimu, a Al-Kaida zaczęła działać samodzielnie.

Zeznania członków Al-Kaidy aresztowanych w ostatnich latach wskazują, że Bin Laden to nie tylko przywódca duchowy i inspirator wszystkich działań, ale także ich dowódca i strateg. Jest on odpowiedzialny za decyzje strategiczne i taktyczne przeprowadzanych operacji terrorystycznych. Raport komisji śledczej USA w sprawie ataków z 11 września prezentuje Bin Ladena jako przywódcę osobiście zaangażowanego w organizację i dowodzenie atakami tak na poziomie ogólnym Al-Kaidy, jak i na poziomach poszczególnych akcji. Można to było zauważyć w związku z niechęcią lidera Talików – mułły Mohammada Omara do pomysłu przeprowadzenia ataków w USA, jak i podobnej opinii innego starszego przywódcy w Al-Kaidzie, a jednak ataki – na wyraźny rozkaz Bin Ladena – zostały przeprowadzone¹⁰.

Urodzony w 1957 r. Osama Bin Laden był zafascynowany podstawami muzułmańskich Salafi, dla których bardzo ważna jest więź z jego współpracownikami (tymi, którzy podążają za nim). Jego sposób ubierania się i jedzenia bardzo mocno upodabnia się do sposobu życia jego współpracowników. Jest skromny, uprzejmy, gościnnie. Wydaje się zakłopotany, kiedy rozmowa schodzi na temat jego rodziny. Jedną z jego zasad etykiety jest to, że podczas posiłków i modlitwy jego osoba wyróżnia się jedynie spojrzeniami i drobnymi znakami, wymienianymi pomiędzy nim a jego współpracownikami. Czasami przewodzi modlitwie, ale rzadko, zdecydowanie woli wmieszać się w tłum ludzi i nie wyróżniać się¹¹.

Osama jest synem i siedemnastym dzieckiem Mohammada Bin Ladena, bogatego człowieka, blisko związanego z saudyjską rodziną królewską, który urodził się z piątej żony¹².

¹⁰ *Ibidem*, s. 25.

¹¹ A. Zeidan, *Bin Laden Unmasked w Meetings whose Publication were Prohibited by the Taliban* (Beirut: The World Book Company, 2003), s. 47.

¹² Ponieważ islam nie zezwala na więcej niż 4 żony, więc często bywa, że mężczyźni rozwodzą się ze swoją czwartą żoną i biorą sobie nową. Tak było w przypadku matki Bin Ladena. Z powodu jej upartej i krnąbrnej natury rodzina matki była szczęśliwa, kiedy ojciec Osamy pojął ją za żonę, ale niestety nie zaaklimatyzowała się ona

To było przyczyną całkowitego brak szacunku dla niej i spowodowało, że Osama był często nazywany przez pozostałe żony, braci i członków rodziny „synem służącej”. Mohammad odsunął Osamę i jego matkę od rodziny, co wywołało u Osamy mieszane uczucia w stosunku do matki. Z jednej strony kochał ją i pragnął z nią być, z drugiej źle znosił odseparowanie od rodziny i ojca i za wszelką cenę starał się do nich zbliżyć. Jednak w dzieciństwie Osama doświadczył ojca-tyrana, który żelazną ręką trzymał dzieci i kobiety, wyznając patriarchat religijny. Krótko mówiąc lata spędzone w rodzinie ojca pod opieką jego pierwszej żony – silnej kobiety, która opiekowała się wszystkimi odrzuconymi dziećmi swojego męża – były pełne zakazów i nakazów, burzliwych sytuacji i bardzo ograniczonej wolności. Matka Osamy, która pojawiła się w jego życiu kilka razy, również ignorowała jego wyraźną potrzebę wolności.

Osama spędził cztery lata w Bejrucie, od 16. do 20. roku życia był uzależniony od alkoholu i prostytutek, co miało znaczący wpływ na jego rozwój. Jego starszy brat (później zabity) był jednak w stanie zmienić jego życie w Bejrucie. Pod jego wpływem Bin Laden stawał się coraz bardziej religijny i wypełnił swoje myśli poświęceniem życia dla Allacha.

Cały bagaż doświadczeń, które stały się udziałem Bin Ladena, wpłynął na jego antyamerykańską postawę. Niektórzy twierdzą, że straty jakich doświadczył jego umysł, zawsze były połączone z amerykańskimi akcjami i że poświęcenie Amerykanów miało być swoistą zapłatą za te straty, islamską *umma*, którą poprzysiął bronić. Na podstawie bibliografii i przeprowadzanych wywiadów trzy cechy jego charakteru są bardzo ważne i widoczne: poczucie upokorzenia, potrzeba wolności oraz desperacka potrzeba miłości i akceptacji ze strony osób go otaczających. Jego przeżycia z dzieciństwa, odseparowanie od matki, utrata ojca i brata, wszystko to wpłynęło na kłopoty osobowościowe.

Być może podstawą stylu rządów Bin Ladena jest fakt, że daje on członkom swojej organizacji wolność decyzji i działania w zamian za bezgraniczną lojalność, bliskość, podziw i miłość. Ta potrzeba miłości i uznania ze strony bliskich wyraża się w sposobie komunikacji z nimi, która opiera się głównie na spojrzeniach, gestach i kontakcie wzrokowym. Taki rodzaj komunikacji wyraża wielką więź, połączenie, głęboką znajomość, miłość i zaufanie. Tak więc sposób zarządzania organizacją jest wypadkową jego osobowości dążącej do wolności, której nigdy nie miał, i traumatycznych przeżyć z dzieciństwa, które zakłóciły normalny proces dorastania. To wszystko wykreowało potrzebę dawania swojego rodzaju wolności innym.

Jego bezustanne współzawodnictwo z pozostałymi dziećmi ojca w dzieciństwie oraz utrata rodziców zniechęciły go do rywalizowania z własnymi współpracownikami. Jego strategia polegała na uznaniu wyższości idei jego przywództwa i wykorzystaniu religijnego doświadczenia, jak również jego skromność jako fundamentalnych komponentów w pozyskiwaniu ludzi dla swoich idei. Taki system zapewnia kontynuację jego planów z Bin Ladenem lub bez niego¹³.

w Arabii Saudyjskiej, a jej związek z Mohammedem bin Ladenem był napięty i trudnym co nie pozostało bez znaczenia.

¹³ B. Hołys, *Terrorystyci-samobójcy*, http://www.viamedica.pl/gazety/gazetaO/darmowy_pdf.phtml?indeks=1&indeks_art=13, 12.05.07.

Istishhad – ideologia, symbol oraz fundamentalna wartość organizacji

Środowisko i system pracy Bin Ladena zostały ukształtowane podczas wojny w Afganistanie, wymagało więc wypracowania wspólnego, ideologicznego podejścia, które spajałoby wszystkich członków jego organizacji. Tą wspólną ideą była koncepcja dżihadu w imię Allacha przeciwko wrogowi postrzeganemu jako imperium chrześcijańskie, podbijające i wywierające kontrolę nad muzułmanami i ich terytorium. Zasada *istishhadu* przewodzi i funkcjonuje zjednawczo, co wydatnie wspomaga ideę globalnego dżihadu.

Istishhad jako środek walki jest częścią filozofii, która postrzega aktywny dżihad przeciwko wrogom islamu, jako centralny filar ideologiczny i główną ideę organizacji. Zgodnie z Al-Kaidą poświęcenie życia za Allacha z wezwaniem na ustach „*fi sabil Allah*” (podążając za Allachem) jest tym, co wyróżnia wojownika islamskiego ponad jego oponentów.

Głównym celem wojownika dżihadu jest poświęcenie życia Allahowi, co przedstawia się w kategoriach radości: „kochamy śmierć bardziej niż nasi oponenti kochają życie”. To powoduje brak strachu pośród wojowników Al-Kaidy. Śmierć w imię Allacha zapewnia islamowi zwycięstwo ducha nad materializmem, duszy nad ciałem, życia po śmierci z życiem doczesnym i co najważniejsze – dobra ze złem¹⁴.

Al-Kaida jako organizacja z dynamiczną strukturą, zaangażowaną w akcje na całym świecie, przeszła zmiany członków, przywódców i zmieniała lokalizację jej dowództwa od momentu powstania, a idea globalizacji Al-Kaidy przejawiała się w fakcie rozrzucenia jej obozów szkoleniowych oraz jej członków na całym świecie. Chcąc skutecznie upowszechnić tę ideę, Al-Kaida kieruje się pewnymi zasadami, mającymi pomóc jej w tym zadaniu.

- wprowadza ona element współzawodnictwa pomiędzy organizacjami, związanego z ilością ofiar – osiągnięcie masowego zabijania w największych możliwych porcjach;
- uprawia propagandę strachu w stosunku do USA oraz innych państw Zachodu, wykorzystując traumę, wezwała ludność Europy do wymuszenia na swoich rządach wycofania wojsk z Iraku w zamian za czasowe zawieszenie broni;
- korzysta z nowoczesnych środków przekazu do szerzenia głównych idei organizacji takich jak Internet czy stacje telewizyjne¹⁵.

Ten ostatni element jest wykorzystywany przez Al-Kaidę i Bin Ladena w sposób szczególny i głęboko przemyślany tak aby móc wykorzystać wszystkie nawet najdrobniejsze atuty „pieczołowicie wyreżyserowanego spektaklu telewizyjnego”. Świadczy to przede wszystkim o rzetelnej wiedzy przywódcy na temat możliwości jakie niosą ze sobą współczesne media i umiejętności ich użycia.

Sukces Al-Kaidy i stosowanie przez nią nowych metod i ‘standardów’ w samobójczym terroryzmie zależy od sposobu rekrutowania i szkolenia. Pragnienie samopoświęcenia leży w centrum procesu rekrutacji i jest fundamentalnym kryterium przystąpienia do organizacji. Zadziwiające jest jak udaje się nakłonić młodych ludzi, aby z chęcią oddawali swoje życie

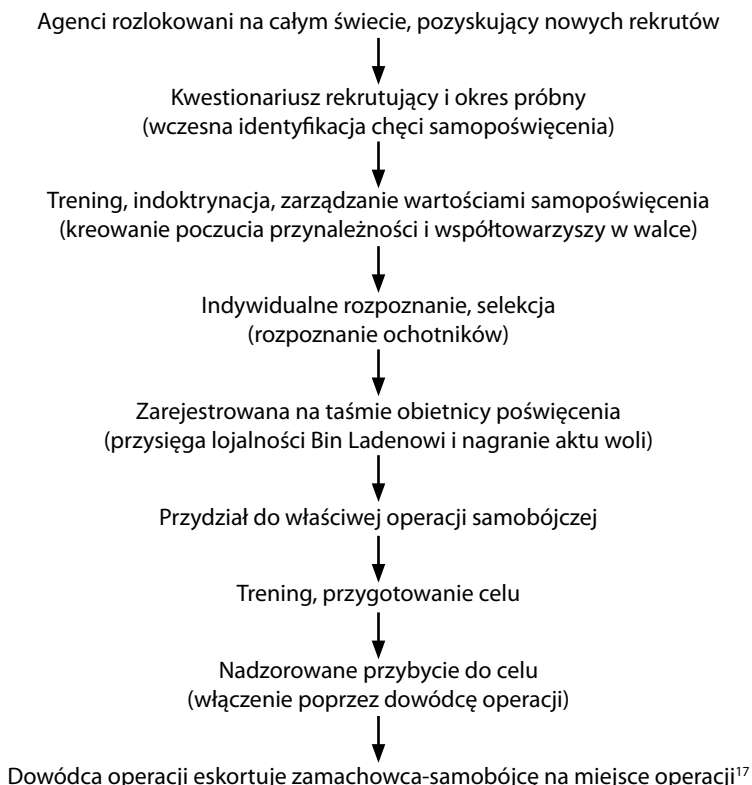
¹⁴ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, *op. cit.*, s. 29.

¹⁵ *Ibidem*, s. 30.

w nieokreślonym czasie i jak utrzymuje się tę chęć do podjęcia misji samobójczej podczas długiego okresu od momentu rekrutacji do faktycznego aktu i przeprowadzenia misji¹⁶.

Prawdopodobnie podstawą całego procesu jest wspomniana wcześniej idea *istishhadu*, jako odpowiedzi na zapotrzebowanie młodych muzułmanów na chęć samospołnienia. To podstawowe pragnienie charakteryzowało grupę hamburską, która zapewniła większość pilotów do akcji z 11 sierpnia, oraz grupę saudyjską, zabezpieczającą całą operację. Członkowie tych grup to młodzi ludzie rozdarci pomiędzy dumnym poczuciem przynależności do świata islamu oraz świadomością całkowitego braku akceptacji społeczności muzułmańskiej i pozycji islamu na świecie. Droga zaoferowana przez Bin Laden jest nawiązaniem do dumnej tradycji związanej ze złotym okresem islamu w historii oraz osobistej chęci poświęcenia się poprzez naśladowanie wojowników z VII wieku. Proces pozyskiwania młodych bojowników w szranki organizacji przedstawia się następująco:

Pozyskiwanie i proces treningu w terroryzmie samobójczym w Al-Kaidzie

¹⁶ *Ibidem*, s. 31.

¹⁷ *Ibidem*, s. 34.

Historie terrorystów biorących udział w atakach z 11 września pokazują, że Al-Kaida oferuje swoim bojownikom dwie niezmiernie ważne cechy. Po pierwsze – nadaje sens bohaterstwu wraz z władzą, jeżeli nie z wszechmocą, która rekompensuje poczucie niższości, tak często odczuwane przez muzułmanów na emigracji, jak również synów emigrantów. Po drugie – prezentuje dżihad jako autentyczną, tradycyjną odpowiedź islamu na ich poszukiwania. Dżihad to ich odpowiedź na potrzebę niepodległości.

Kandydaci na samobójców są rekrutowani na całym świecie. Na początek wszyscy, którzy reprezentują Al-Kaidę, albo agenci pracujący pod aspiracjami organizacji, kreują grupy dookoła idei fundamentalizmu islamskiego i „sprzedają” pomysł dżihadu młodym, religijnym (i mniej religijnym) muzułmanom. Ich wpływy w świecie arabskim i zachodnim są równe i podobne raczej do misji, niż standardowej rekrutacji. Ciągłe podkreślają oni ścisłe powiązanie pomiędzy upadkiem islamu w czasach Imperium Otomańskiego z jednej strony, a potrzebną odnową i powrotu islamu do dawnego złotego wieku. Innymi słowy początek doktrynacji w kierunku poświęcenia własnego życia przybiera formę emocjonalno-religijnej perswazji, prowadzonej przez charyzmatycznych i z dużymi wpływami ludzi. Tego typu „osobowości” działają również na uniwersytetach i różnego rodzaju centrach kulturowych¹⁸.

Nie wszyscy, którzy przeszli przez obozy szkoleniowe w Afganistanie, byli wpisywani na listę członków Al-Kaidy, chęć poświęcenia życia dla sprawy było podstawowym kryterium. Przyjeżdżając do obozów, kandydaci musieli wypełnić kwestionariusz, który zawierał takie pytania, jak: Co spowodowało twój przyjazd do obozu? Jak się o nim dowiedziałeś? Co szczególnie cię zainteresowało? Gdzie poprzednio pracowałeś? Czy masz jakieś uzdolnienia? Czy trenowałeś coś?¹⁹ Udzielone odpowiedzi miały na celu ocenę nowych kandydatów, odkrycie przyszłych, potencjalnych agentów, działających „pod przykryciem”, oraz zidentyfikowanie kandydatów z wyjątkowymi uzdolnieniami. Ostatecznie padało pytanie, czy kandydat pragnie złożyć na ołtarzu życie w imię Allacha, a proces selekcji przyszłych zamachowców nie wiązał się tak naprawdę z możliwościami operacyjnymi, czy sukcesem odniesionym podczas szkolenia ale raczej był związany z ich ostateczną decyzją o poświęceniu życia i oceną, czy mogą przeprowadzić planowaną akcję w momencie, gdy Bin Laden wyda rozkaz. Było to związane z przysięgą lojalności Bin Ladenowi jako przywódcy²⁰.

Trening obejmował również testy psychologiczne, sprawdzające zdolność do działania pod presją po to, aby ocenić ich możliwości całkowitego oddania się koncepcji dżihadu. Większość samobójców z 11 września była wybrana w taki właśnie sposób.

Motywacja, która powoduje realizację planu, jest budowana w młodych samobójcach w czterech fazach:

1. uświadomienie kryzysu islamu;
2. uświadomienie sobie „niewygodnej” sytuacji, w której żyje obecnie młody muzułmanin;
3. autosugestia wewnętrzna w związku z podjęciem decyzji o poświęceniu życia;
4. separacja od normalnego życia, stała obecność przedstawiciela Al-Kaidy²¹.

¹⁸ *Islam* <http://pl.wikipedia.org/wiki/Islam>, 29.05.07.

¹⁹ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, *op. cit.*, s. 34.

²⁰ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, *op. cit.*, s. 36.

²¹ *Ibidem*, s. 39.

Psychologowie twierdzą że terroryści-samobójcy doświadczają swojego rodzaju transu bądź hipnozy, w trakcie którego są w pełni nadzorowani. W tym stadium nic innego się nie liczy, tylko więź między osobą prowadzącą a przyszłym samobójcą. Samobójca czuje, że Allah jest z nim i że został on zmieniony w dobrą osobę. Ten stan jest porównywalny z uczuciem zakochania i miłości, piękna lub rozmodlenia. Inni określają ten stan jako całkowite podporządkowanie logicznego myślenia emocjonalnemu celowi. Bez względu na to, jak go określimy, psychologowie twierdzą, że jest to stan pełnego komfortu²². W przypadku 11 września były wysyłane listy z dokładnymi instrukcjami zachowań dla przyszłych samobójców, aby wprowadzić ich w stan częściowej hipnozy i automatycznych działań oraz całkowitą, bezwzględną akceptację celu, nie pozostawiając miejsca na żadne pytania, czy samodzielne myślenie²³.

Kolejnym elementem wzmacniającym więzy pomiędzy terrorystami-samobójcami a przywódcą organizacji i nią samą jest swojego rodzaju kontakt psychologiczny. Deklaracja lojalności, nagrana na kasie wideo, obliguje członków do ścisłego wykonywania rozkazów Bin Ladena. Jest ono również używane jako propaganda oraz w celu rekrutacji nowych członków, których wzywa się do podążania ścieżką, którą poszli inni. Tak więc przysięga i chęć poświęcenia życia jest swojego rodzaju kontraktem psychologicznym. Al-Kaida, wraz z organizacjami współpracującymi, tworzy emocjonalne więzi pomiędzy członkami, jak również poczucie zobowiązania wobec organizacji, leżące po stronie członka.

Bin Laden zaadaptował proces pozyskiwania członków stosowany niegdyś przez Mahometa, który kreował więzi pomiędzy plemionami i budował siły do walki. W ten sam sposób jak kiedyś prorok Mahomet stworzył międzyplemienne oddziały wojskowe, tak teraz Bin Laden utworzył międzynarodowe siły.

Niezwykle istotną sprawą działalności całej organizacji są cztery zasady przestrzegane przy organizowaniu każdego zamachu:

1. **Praca w parach**²⁴ – wpływ osobistych doświadczeń z pracy Bin Ladena. On sam dowodził Al-Kaidą z zastępcą, który miał duchowe albo wojskowe doświadczenie. Podobnie we wszystkich aktach Al-Kaidy, a zwłaszcza tych z 11 września, duże znaczenie przywiązywano do „pary”. Obecność partnera pomaga w działaniu (duchowo) i obaj mogą się wzajemnie wspierać w chwilach zwątpienia, co jest znane pod nazwą *twinship* – partnerstwo.
2. **Wzmacnianie posiadanych predyspozycji**²⁵ – Al-Kaida, jak inne organizacje, werbuje rodzeństwo, kuzynostwo, przyjaciół oraz pozostałych członków rodziny osób, które zginęły wcześniej w akcjach. Znacząco inne niż w pozostałych organizacjach jest fakt, że przywiązuje się dużą wagę do predyspozycji kandydata do aktu *istishhad*. Chęć poświęcenia życia dla Allacha jest czymś nowym i charakterystycznym tylko dla Al-Kaidy i organizacji z nią współpracujących. Ta gotowość to psychologiczny stan woli, który wymaga tylko przywódcy, który pokieruje taką osobą i może jej przejść od stanu „woli wykonania” do stanu „realizacji zadania”.

²² A. Wesolek, *Akty terroryzmu w ujęciu psychologicznym i politycznym-globalnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa*, www.21.edu.pl/ks/3/326.doc, 25.05.07.

²³ Y. Schweitzer, S.G. Ferber, *Al-Qaeda and...*, *op. cit.*, s.43.

²⁴ *Ibidem*, s. 45.

²⁵ *Ibidem*, s. 46.

3. **Wypełnienie osobistej potrzeby**²⁶ – Al-Kaida nie robi „prania mózgu”, nie wpyja cudzych idei w umysły swoich kandydatów, nie wprowadza niepotrzebnej presji. Właściwie działa dokładnie odwrotnie, wyszukując ludzi podatnych na głoszone przez nią idee, i przyczynia się do ich uświadomienia. Praca pomiędzy członkami wymaga ciągłego adaptowania organizacji do potrzeb jej poszczególnych członków od momentu powstania psychologicznego kontrakt na bazie religii, kontraktu pomiędzy kandydatem a przywódcą, kandydatem a Al-Kaidą.
4. **Obdarzenie grupy niezależnością**²⁷ – najwyższą formą zaufania jest możliwość funkcjonowania grupy jako zgranego „zespołu”, składającego się z mniejszych, dobrze działających podgrup. Wykorzystanie takich podgrup przez Bin Ladena i Al-Kaidę do wykonywania różnych zadań daje okazję do lepszego scalenia się podgrupy jako zespołu zunifikowanego wspólną ideą samobójczych ataków. Tak więc fakt niezależności zmienia „pospolite” samobójstwo w akt psychologiczno-duchowy w imię nadrzędnego celu.

Innym niezmiernie ważnym elementem przyjętym przez Bin Ladena jest propaganda poprzez czyny. Nie jest on ani nowy, ani wyjątkowy dla Al-Kaidy, a cechował się nim anarchistyczny terroryzm rosyjski w XIX w. w Rosji. Centralnym komponentem tego typu propagandy jest akt terroru jako osobisty przykład godny naśladowania przez innych. Pierwsze ataki samobójcze Al-Kaida przeprowadziła w zachodniej Afryce, gdzie miały być modelem do współzawodnictwa dla innych grup. Na bazie powiedzenia: „zobacz, co robię, i naśluduj” samobójcze ataki w USA miały być perfekcyjnym modelem propagandy poprzez czyn. Przedstawiały akt dżihadu jako akt samopoświęcenia na drodze Allacha. Miały zwiększyć nabór do Al-Kaidy, aby pozyskać nowych potencjalnych samobójców. Zasada ta była również wzmacniana przez wiele manifestów głoszących ich osiągnięcia, a wydawanych przez Al-Kaidę po przeprowadzonych atakach.

Podsumowanie

Chociaż Al-Kaida dość późno dołączyła do grona organizacji powszechnie stosujących terroryzm samobójczy, to jednak bardzo szybko stała się ona liderem poprzez organizację wyjątkowo krwawych ataków z niespotykaną dotąd liczbą ofiar. Akty terroryzmu samobójczego stały się swojego rodzaju fenomenem, upowszechnionym niemalże w każdym miejscu na ziemi. Tak mocno i wielokrotnie podkreślana przez Bin Ladena koncepcja samopoświęcenia dla Allacha postrzegana w kategoriach świętego męczeństwa *istishhadu* okazała się mieć nieznaną do tej pory siłę łączenia bojowników w różnych częściach świata dla wspólnej idei walki z niewiernymi. Samobójcze ataki są dla Al-Kaidy zarówno obranym sposobem walki, jak i potężnym narzędziem propagandy powodując niesamowity wręcz przyrływ nowych rekrutów pragnących poświęcić życie Allahowi.

²⁶ *Ibidem*, s. 47.

²⁷ *Ibidem*, s. 48.

Prześledzenie źródeł powstania i próba zrozumienia tego fenomenu mogą ułatwić podjęcie skutecznej walki z tym nowym – w kontekście skali – rodzajem terroryzmu, stosowanym przez wiele światowych organizacji. Oparty na ideologicznych podstawach wymaga on ideologicznego podejścia do problemu. Chcąc efektywnie zwalczać wszelkie jego przejawy, należy przeciwstawić mu ideologiczną alternatywę skierowaną do młodych bojowników pozyskiwanych przez Bin Ladena. Jest to niezmiernie trudne wyzwanie dla całego świata zwłaszcza w świetle rosnącej popularności islamu nawet w takich krajach, jak Dania, Szwecja czy Norwegia. Zachód chcąc pozyskać młodych ludzi, musi zaoferować im alternatywę lepszą i bardziej interesującą niż oddanie swojego młodego życia w akcie samopoświęcenia. Jest to wyzwanie niezmiernie trudne do zrealizowania w świecie, w którym liczą się przede wszystkim dobra materialne, a przysłowiowy „wyścig szczurów” jest obecny niemalże w każdej dziedzinie życia. Walka z ideologią wyznawaną przez terrorystów-samobójców jest wyzwaniem, które musi podjąć cały świat, bez względu na to, czy akty terrorystyczne miały kiedykolwiek miejsce w danym regionie czy też są jeszcze wolne od tego zagrożenia. Bezpieczeństwo w XXI wieku powinno być priorytetową sprawą wszystkich państw i narodów. Czy przeciwstawienie ideałom terrorystów materialnego świata tzw. „bogatej Północy” będzie przynosić pozytywne skutki, może zależeć również od umiejętności pozyskania dla sprawy tych wyznawców islamu, którzy są nastawieni pokojowo i potępiają działania za pomocą ataków terrorystycznych. Dzielnice muzułmańskie wielu miast europejskich są niestety miejscami rekrutacji potencjalnych zamachowców-samobójców i będzie się tak dziać dopóty, dopóki ci młodzi ludzie nie będą mieć innej alternatywy niż śmierć i chwała męczennika.

Nie bez znaczenia będzie również sposób, w jaki podejździe do problemu Organizacja Narodów Zjednoczonych, która może i powinna wpłynąć na światową opinię w kwestii zapobiegania i zwalczania terroryzmu, równoległe próbując egzekwować od wszystkich państw taką właśnie postawę i wprowadzając np.: różnego rodzaju sankcje w przypadku wspierania terroryzmu.

Walka z terroryzmem z pewnością będzie nierówna i bardzo wymagająca chociażby z tego powodu, że to terroryści wybierają czas, miejsce i sposób, w jaki dążą do celu. I właśnie z powodu tej przewagi postawa wszystkich państw wobec terrorystów powinna być spójna i jasno dawać do zrozumienia, że będą oni zwalczani w każdym miejscu na ziemi dla wspólnego pokoju całego świata.

Bibliografia

- Cziomer E., Zublikiewicz L.W., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Holys B., *Terrorystyci-samobójcy*, http://www.viamedica.pl/gazety/gazetaO/darmowy_pdf.phtml?indeks=1&indeks_art=13, 12.05.07.
- Jamieson A., *Terroryzm* (Wayland Publisher, Hove, E. Sussex 1991), [w:] B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001.
- Kowalczyk K., W. Wróblewski (red.), *Oblicza współczesnego terroryzmu*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Schweitzer Y., Ferber S.G., *Al-Qaeda and the internationalization of suicide terrorism*, Jaffee Center for Strategic Studies, Telaviv University 2005.
- Wesołek A., *Akty terroryzmu w ujęciu psychologicznym i politycznym-globalnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa*, www.21.edu.pl/ks/3/326.doc, 25.05.07.
- Islam* <http://pl.wikipedia.org/wiki/Islam> 29.05.07.
- Zeidan A., *Bin Laden Unmasked w Meetings whose Publication were Prohibited by the Taliban* (Beirut: The World Book Company, 2003).

Al-Kaida. Internationalization of Suicide Terrorism

Summary

The article deals with Al-Kaida which popularized the concept of suicide terrorism all over the world. The author also presents other terrorist organizations that have adopted the ways of organizing terrorist attacks from Al-Kaida. The article explains ideology of self-sacrifice which is specific to Al-Kaida and presents the figure of Bin Laden, which plays a significant role. The author also presents how new fighters are recruited and trained and explains the process of preparation of the particular members of the organization to commit suicide terrorist attacks. In the conclusion of the article, the author emphasizes the fact that a thorough understanding of the terrorist organization and its functioning constitutes a fundamental element in the process of combating global terrorism.